

Yttrande

Sverigedemokraterna

Datum 2025-09-03

Ärende nr SLK-2025-00622

Yttrande angående – Remiss från Justitiedepartementet - Säkerhetsskyddslagen - ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42)

Yttrande

Vi är försiktigt positiva till förslaget, men anser att det är viktigt att avvakta lagrådsremissen samt synpunkter från övriga remissinstanser innan en slutgiltig bedömning kan göras. Förslaget handlar om en juridiskt komplicerad lagstiftning som kommer att ha betydande och långtgående konsekvenser för både näringslivet och statens säkerhetspolicy. I ett sammanhang där staten och näringslivet samtidigt måste komma överens om samarbetsavtal för att stärka totalförsvaret, krävs en noggrann avvägning av de olika intressena.

1. Möjligheter till undantag för aktörer med beredskapsavtal:

En av de centrala aspekterna av den föreslagna lagen är dess potentiella påverkan på företag som ingår beredskapsavtal med staten, vilket innebär att de är en del av totalförsvaret och därmed har ett särskilt ansvar för att säkerställa Sveriges säkerhet vid kriser eller andra extraordinära situationer. I den nuvarande lagstiftningen finns det utrymme för undantag i enskilda fall, men dessa är begränsade och tillämpas på individnivå snarare än på aktörs- eller branschnivå.

För att skapa ett robust och effektivt totalförsvaret som involverar ett brett spektrum av aktörer från näringslivet, bör lagstiftningen ge större möjligheter till flexibilitet för företag som ingår beredskapsavtal. Detta skulle innebära att det finns ett utrymme för att anpassa säkerhetsskyddet och undantagen baserat på den specifika verksamhetens roll i totalförsvaret och de säkerhetsbehov som kan uppstå i olika scenarier.

Det är vår bedömning att detta område behöver utvecklas ytterligare och tydligare definieras, så att aktörer som är viktiga för nationell säkerhet inte riskerar att hamna i en situation där de inte kan fortsätta sin verksamhet på ett effektivt sätt under omständigheter där säkerhetskraven är som högst.

2. Förstärkning av registerkontrollen – Säkerhetspolisens åtkomst till Migrationsverkets databas:

En annan central fråga är förslaget att Säkerhetspolisen ska ges direktåtkomst till Migrationsverkets databas, vilket innefattar uppgifter om personer som invandrat till Sverige. Migrationsverkets e-arkiv sparar information om invandring, och när en person erhåller svenskt medborgarskap gallras viss information, men sparas ändå för framtida referens. Utredningen anser att direktåtkomst till denna information skulle innebära ett intrång som går utöver vad som kan anses proportionerligt, vilket är en viktig synpunkt att beakta.

Vi anser att Säkerhetspolisen bör ges tillgång till Migrationsverkets information i specifika fall, när det är nödvändigt för att genomföra säkerhetsprövningar för säkerhetsklassade tjänster eller andra säkerhetsrelaterade bedömningar. För många av de funktioner och tjänster som är av vital betydelse för landets säkerhet, är det av yttersta vikt att myndigheterna har tillgång till fullständig och relevant information om individer som söker till exempel säkerhetsklassade tjänster.

Det är dock viktigt att detta sker under strikt reglerade former och med skyddsåtgärder för att förhindra att information används för andra ändamål än de som är direkt kopplade till säkerhetsbedömningar. Det är även av stor vikt att det finns klara riktlinjer för hur och när denna information får användas för att säkerställa att det inte innebär ett integritetsintrång som går utöver det som är nödvändigt för nationell säkerhet.

3. Breddning av lagens tillämpningsområde:

En annan aspekt som vi anser bör beaktas är bredden av tillämpningen av säkerhetsskyddslagen. Lagens nuvarande utformning fokuserar huvudsakligen på företag och organisationer som arbetar med känslig information inom försvars- och säkerhetssektorn. Med de ökade hoten från exempelvis cyberangrepp och hybridhot är det dock viktigt att lagstiftningen utvidgas för att inkludera en större mängd verksamheter och sektorer som kan påverka Sveriges säkerhet.

Exempelvis kan det vara relevant att även vissa aktörer inom kritisk infrastruktur, såsom energi, telekommunikation och sjukvård, omfattas av strängare säkerhetsskyddsregler. För att säkerställa att totalförsvaret fungerar effektivt behöver lagstiftningen vara flexibel nog att snabbt kunna anpassa sig till nya hot och förändrade säkerhetskrav, särskilt i en tid av teknologiska framsteg och nya former av påverkansoperationer.

4. Tydligare riktlinjer för företagens ansvar och skyldigheter:

Det är också viktigt att klargöra företagens ansvar och skyldigheter i relation till säkerhetsskyddet. Många företag är idag inte tillräckligt förberedda för att hantera säkerhetskrav, särskilt om de inte har erfarenhet av att arbeta med säkerhetsklassade tjänster eller känslig information. För att säkerställa att näringslivet kan leva upp till de krav som ställs är det viktigt att erbjuda vägledning, utbildning och stöd för att implementera effektiva säkerhetsskyddsåtgärder.

Sammanfattningsvis stödjer vi i stort de föreslagna kompletteringarna av säkerhetsskyddslagen, men ser ett behov av att vissa områden utvecklas och klargörs ytterligare. Det handlar framför allt om att ge större flexibilitet i undantagsmöjligheterna för företag som ingår beredskapsavtal, säkerställa att tillgången till registerinformation är proportionerlig och inte leder till integritetsintrång, samt att bredda lagens tillämpningsområde för att omfatta fler kritiska aktörer i samhället. Vidare ser vi ett behov av att skapa tydliga riktlinjer och stöd för näringslivet för att säkerställa att alla aktörer är rustade att hantera de säkerhetskrav som kan uppstå.

Yrkande

M, D, L, KD

2025-09-02

18

Yrkande angående Remiss från Justitiedepartementet – Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Kommunstyrelsen antar skrivelsen i detta yrkande som Göteborgs stads svar på remissen.

Yrkandet

Göteborgs Stad välkomnar Justitiedepartementets initiativ att förstärka säkerhetsskyddet genom bland annat utökade registerkontroller, tydligare anmälningsskyldighet och nya möjligheter till snabba ingripanden. Förslagen är viktiga steg för att stärka skyddet av samhällsviktig verksamhet och öka motståndskraften i ett förändrat omvärldsläge.

Samtidigt vill vi understryka att kommuner och kommunala bolag behöver ges rimliga förutsättningar att möta de nya kraven, då en initial ökad arbetsbelastning kan förväntas. Staten bör därför säkerställa att vägledning, utbildning och eventuella ekonomiska stöd finns tillgängliga. Förslagen kräver dessutom en nära samverkan mellan statliga myndigheter, kommuner och bolag, där tydliga riktlinjer och ett välfungerande stöd blir avgörande för en effektiv tillämpning.

Göteborgs Stad ställer sig därmed positiv till utredningens förslag och ser dem som en viktig del i arbetet för ökad trygghet och säkerhet.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-08-18

Ärendenummer SLK-2025-00622

Handläggare

Tommy Eliasson, Jeanette Stål

Telefon: 031-368 01 35, 031-368 03 13

E-post: tommy.eliasson@stadshuset.goteborg.se

jeanette.stal@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Justitiedepartementet - Säkerhetsskyddslagen - ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remiss Säkerhetsskyddslagen - ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42), i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Justitiedepartementet.

Sammanfattning

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42) till Göteborgs Stad för synpunkter. Remissen inkom 2025-05-26 och ska besvaras senast 2025-09-16.

Utredningen föreslår att Säkerhetspolisen ska få hämta fler uppgifter vid registerkontroll än vad som är tillåtet i dag. Det gäller exempelvis uppgifter från Skatteverket, Tullverket, Kriminalvården, Kronofogden, Transportstyrelsen och Migrationsverket samt uppgifter om utländska domar. Förfaranden (avtal, samarbeten, upphandlingar) som påbörjats innan senaste ändringen av Säkerhetsskyddslagen 2021 föreslås även omfattas av kravet på säkerhetsskyddsavtal och det införs en anmälningsskyldighet för dessa. Vid akuta hot föreslås tillsynsmyndigheterna få möjlighet att fatta interimistiska beslut och ansöka om tvångsåtgärder som beslag eller försegling, vilket innebär ett nytt och snabbare ingripandeverktyg. Förslagen syftar sammantaget till att skärpa skyddet för Sveriges säkerhet i ett försämrat omvärldsläge och föreslås träda i kraft 2026-07-01.

Stadsledningskontoret ser i huvudsak positivt på föreliggande förslag men ser skäl att lämna synpunkter gällande säkerhetsskyddsavtal och anmälningsskyldighet, utökade registerkontroller samt säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Införandet av anmälningsskyldighet för avtal och samverkan med externa aktörer som inletts innan den nuvarande lagen trädde i kraft kräver en genomgång av befintliga avtal och samverkansformer och därefter rapportering till tillsynsmyndighet. Det innebär en ökad initial arbetsbelastning för de kommunala bolag och förvaltningar som har säkerhetsklassad verksamhet eller förfaranden som omfattas av säkerhetsskydd.

Underlåtenhet att göra anmälan eller att följa säkerhetsskyddskraven kan leda till sanktionsavgifter. För att undvika sanktionsavgifter krävs det att berörda kommunala

aktörer planerar för förändrad lagstiftning i god tid och genomför de förändringar som krävs.

Stadsledningskontoret bedömer att Göteborgs Stad har en god beredskap för föreslagna förändringar. Förändrade krav i kombination med en ökad tillsyn innebär ökade krav på dokumentation. Förslagen kan därmed leda till en viss ökad administration för de bolag och förvaltningar som berörs.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Enligt EU-stadgan har var och en rätt till skydd av personuppgifter. Personuppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Var och en har rätt att få tillgång till insamlade uppgifter som rör honom eller henne och att få rättelse av dem. Därutöver ska en oberoende myndighet kontrollera att dessa regler efterlevs. Enligt Europakonventionen har var och en rätt till skydd av privat- och familjeliv. Offentlig myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn bland annat till den nationella säkerheten.

Både Europadomstolen och EU-domstolen har fastslagit att även när staten åberopar nationell säkerhet eller underrättelseverksamhet, måste inskränkningar i privatlivet vara:

- lagliga, tydligt reglerade och förutsebara,
- nödvändiga och proportionella,
- underkastade oberoende kontroll och med möjlighet till insyn och rättelse, åtminstone i efterhand.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att förslagen kommer att leda till en mer omfattande kartläggning och övervakning av enskilda och ett ökat intrång i den personliga integriteten. Stadsledningskontoret ser även fortsättningsvis behov av insyn och möjlighet till rättelser för att Sverige ska leva upp till kraven såsom de uttrycks i EU-stadgan och Europakonventionen.

Om förslagen i utredningen Säkerhetsprövningar nya bestämmelser (SOU 2024:88) genomförs, bedöms rättssäkerheten för den enskilde stärkas.

Bilagor

1. Sammanfattning av Säkerhetsskyddslagen - ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42)
2. Förslag till Göteborgs Stads yttrande

Ärendet

Justitiedepartementet har remitterat betänkandet Säkerhetsskyddslagen – ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42) till Göteborgs Stad för synpunkter. Remissen inkom 2025-05-26 och ska besvaras senast 2025-09-16.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade 2023-10-26 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka kontrollen av skyddsvärd verksamhet. Syftet med uppdraget har varit att öka förmågan att möta förändrade förhållanden som innebär ett hot mot Sveriges säkerhet.

Uppdraget har bland annat varit att:

- föreslå en ordning för hur en statlig myndighet ska kunna ingripa i avtalsförhållanden och andra pågående förfaranden som av säkerhetsskäl behöver avslutas eller på annat sätt förändras,
- analysera förutsättningarna för ett system där enskilda verksamhetsutövare ska kunna få ersättning för kostnader som uppstått på grund av ett statligt ingripande i en avtalsrelation eller annat pågående förfarande,
- föreslå ett system med tvångsåtgärder i säkerhetsskyddslagen som ska kunna tillämpas vid fara i dröjsmål i samband med aktiviteter som kan skada Sveriges säkerhet,
- kartlägga och föreslå vilka register som Säkerhetspolisen bör kunna inhämta uppgifter från vid registerkontroll,
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Förslagen föreslås träda i kraft 2026-07-01. Bestämmelsen som rör inhämtande av uppgifter från Ecris-TCN ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Regeringen ska få meddela de övergångsbestämmelser som behövs när nämnda bestämmelse träder i kraft.

Ecris är ett informationssystem för utbyte av uppgifter ur kriminalregister inom EU. För att möjliggöra ett effektivt utbyte mellan medlemsstaterna även när det gäller kriminalregisteruppgifter om tredjelandsmedborgare har EU antagit förordningen om Ecris-TCN. Detta system är ännu inte driftsatt utan avvaktar beslut från EU-kommissionen om när det ska börja användas av medlemsstaterna.

Nuvarande reglering på området

Säkerhetsskyddslagen

Bestämmelser om säkerhetsskydd finns i säkerhetsskyddslagen (2018:585), säkerhetsskyddsförordningen (2021:955) samt i föreskrifter från olika myndigheter exempelvis Säkerhetspolisen. En ny säkerhetsskyddslag (och en tillhörande förordning) trädde i kraft den 1 april 2019. Den nya lagen förtydligar att den även gäller enskilt bedriven verksamhet, såsom bolag och föreningar. Under 2021 trädde flera lagändringar i kraft. Ändringarna innebar en kraftig ambitionshöjning för säkerhetsskyddet, bland annat i och med att tillsynsverksamheten på området ändrades från i huvudsak rådgivande och stödande verksamhet till tillsyn i mer traditionell mening.

Säkerhetskänslig verksamhet

Av 1 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen framgår att en verksamhet är säkerhetskänslig om den har betydelse för Sveriges säkerhet eller om den omfattas av ett internationellt åtagande om säkerhetsskydd som är förpliktande för Sverige.

Det kan handla om både militär och civil verksamhet. Civila verksamheter av sådan betydelse finns ofta inom sektorerna energiförsörjning, livsmedelsförsörjning, transporter, finansiella tjänster, elektroniska kommunikationer och vattenförsörjning. Grundläggande för lagstiftningen är att ansvaret för identifiering och bedömning av behovet av säkerhetsskydd är verksamhetsutövarens. Det infördes en sanktionerad anmälningsskyldighet 2021-12-01 som innebär att en verksamhetsutövare utan dröjsmål ska anmäla att den bedriver säkerhetskänslig verksamhet till tillsynsmyndigheten.

Säkerhetsprövning och placering i säkerhetsklass

Säkerhetsprövningen ska göras innan deltagandet i den säkerhetskänsliga verksamheten påbörjas och ska innefatta en grundutredning samt i vissa fall en registerkontroll och en särskild personutredning. Om det finns särskilda skäl får säkerhetsprövningen göras mindre omfattande. Säkerhetsprövningen syftar till att klarlägga om en person kan antas vara lojal mot de intressen som skyddas i säkerhetsskyddslagen och i övrigt pålitlig från säkerhetssynpunkt. Kopplingar till främmande makt, terroristorganisationer och organiserad brottslighet ingår i pålitlighetsbedömningen. Vid prövningen ska sådana omständigheter beaktas som kan antas innebära sårbarheter i säkerhetskänsligheten. Sårbarheter kan vara sådant som risk för missbruk, ekonomiskt trångmål och hemliga personliga relationer som kan utnyttjas i utpressningssyften. Säkerhetsprövningen ska ses som en process som pågår under den tid som en person har sin anställning eller sitt uppdrag och ska följas upp fortlöpande.

Registerkontroll och särskild personutredning ska som utgångspunkt bara göras om tjänsten är placerad i säkerhetsklass. Omfattningen av registerkontrollen och personutredningen styrs av vilken säkerhetsklass befattningen är placerad i. Det finns tre säkerhetsklasser enligt säkerhetsskyddslagens 3 kap. För säkerhetsklass 1 (den högsta) gäller att en anställd eller den som på annat sätt deltar i säkerhetskänslig verksamhet i en omfattning som inte är ringa får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen kvalificerat hemlig, eller till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka synnerligen allvarlig skada för Sveriges säkerhet (6 §). För säkerhetsklass 2 gäller att en anställd eller den som på annat sätt deltar i säkerhetskänslig verksamhet i en omfattning som inte är ringa får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen hemlig, i ringa omfattning får del av uppgifter i säkerhetsklassen kvalificerat hemlig, eller till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka allvarlig skada för Sveriges säkerhet (7 §). Slutligen gäller för säkerhetsklass 3 att en anställd eller den som på annat sätt deltar i säkerhetskänslig verksamhet får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell, i ringa omfattning får del av uppgifter i säkerhetsskyddsklassen hemlig, eller till följd av sitt deltagande i verksamheten har möjlighet att orsaka en inte obetydlig skada för Sveriges säkerhet (8 §).

Säkerhetsprövning ska även göras vid ett deltagande i säkerhetskänslig verksamhet som inte innebär placering i säkerhetsklass. Detta kallas säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass. I dessa fall kan säkerhetsprövningen ha en mer begränsad omfattning, en registerkontroll utförs inte, men en grundutredning inklusive säkerhetsprövningsintervju genomförs. En anställning får bara placeras i säkerhetsklass om behovet av säkerhetsskydd inte kan tillgodoses på något annat sätt. Placering i säkerhetsklass medför som utgångspunkt en mer omfattande säkerhetsprövning och inhämtande av fler integritetskänsliga uppgifter om den enskilde.

Grundutredningen genomförs av verksamhetsutövaren och ska omfatta en säkerhetsprövningsintervju, inhämtning och bedömning av betyg, intyg, referenser och övriga uppgifter som är av relevans. Vid behov ska även en identitetskontroll göras. Vid säkerhetsprövning utan inplacering i säkerhetsklass tas därefter ett beslut. Vid en registerkontroll hämtas uppgifter från belastnings- och misstankeregistret och uppgifter från polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område (underrättelser) samt från säkerhetspolisen. Vilken omfattning kontrollen har varierar beroende på vilken säkerhetsklass som befattningen är placerad i. I vissa fall får även uppgifter om den kontrollerades närstående hämtas. Registerkontrollen utförs av Säkerhetspolisen. Om uppgifter som kan antas vara av betydelse för säkerhetsprövningen framkommer föredras dessa för Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Registerkontrolldelegationen beslutar därefter om uppgifterna ska lämnas ut eller inte. Registerkontrolldelegationen fattar även beslut om den enskilde ska få ta del av uppgifterna och få möjlighet att yttra sig.

En registerkontroll kräver samtycke från den kontrollerade. För att en uppgift som gäller den kontrollerades make eller sambo ska lämnas ut krävs att utlämnandet är absolut nödvändigt. Det saknas krav på samtycke från make eller sambo. En särskild personutredning ska göras vid en registerkontroll i säkerhetsklass 1 eller 2. Utredningen omfattar den kontrollerades ekonomiska förhållanden samt i övrigt de uppgifter som behövs. Den särskilda personutredningen kan omfatta en kontroll av uppgivna personliga data och, om det finns anledning till det, samtal med referenser. I vissa fall ska även ett personligt samtal hållas med den som provas. Säkerhetspolisen gör den särskilda personutredningen och bara efter samtycke.

Angränsande utredning

I december 2024 överlämnade Utredningen om en förbättrad process för säkerhetsprövningar betänkandet Säkerhetsprövningar – nya bestämmelser (SOU 2024:88) till regeringen.

Utredningen har bland annat lämnat förslag om ändringar i 3 kap. säkerhetsskyddslagen. Förslagen innebär att det ska införas bestämmelser om vad som avses med begreppet grundutredning och vilka personliga förhållanden som normalt bör omfattas av en sådan utredning. Det införs även bestämmelser som förtydligar att det vid säkerhetsprövning ska göras en samlad bedömning av om den prövade kan anses lämplig från säkerhetssynpunkt att delta i den säkerhetskänsliga verksamheten och vad bedömningen ska innefatta.

Utredningen har vidare lämnat förslag om att det ska införas krav på den som fattar och meddelar säkerhetsprövningsbeslut om att dokumentera resultatet i ett skriftligt beslut och att besluten, i de fall då den prövade inte blir godkänd vid säkerhetsprövningen, som utgångspunkt ska motiveras.

Utredningen har också lämnat förslag om att arbetstagare, anställd hos verksamhetsutövaren eller hos en aktör som har ett säkerhetsskyddsavtal med en verksamhetsutövare, ska kunna överklaga beslut som innebär att arbetstagaren inte blivit godkänd för deltagande i säkerhetskänslig verksamhet hos verksamhetsutövaren.

I utredningen föreslås lagändringarna träda i kraft 2026-06-01. Förslaget var ute på remiss under våren 2025, Göteborgs Stad var inte remissinstans.

Då utredningen föreslår ytterligare utredning avseende hur överprövningen av säkerhetsprövningsbeslut ska gå till finns inte något förslag om ikraftträdande i den delen.

Förslag av relevans för Göteborgs Stad

Givet omfattningen på utredningen har stadsledningskontoret valt att lyfta fram de förslag i betänkandet som bedöms vara av huvudsaklig betydelse för Göteborgs Stad.

Förbättrade möjligheter att upptäcka och ingripa mot pågående förfaranden som är olämpliga från säkerhetsskyddssynpunkt

Utredningen föreslår att tillsynsmyndigheterna ska få möjligheten att besluta om förelägganden mot parterna i ett pågående förfarande i form av upphandlingar, avtal, samverkan och samarbeten som en verksamhetsutövare har med en annan aktör, om aktören genom förfarandet kan få tillgång till 1) säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre¹, eller 2) annan säkerhetskänslig verksamhet av motsvarande betydelse för Sveriges säkerhet.

Förslaget innebär en utvidgad möjlighet för staten att ingripa i redan pågående förfaranden, oavsett när i tiden de påbörjades. Nuvarande reglering omfattar inte förfaranden som har inletts före den 1 december 2021 (när regelverket trädde i kraft) och förfaranden som har inletts innan verksamheten blivit säkerhetskänslig.

Utredningen föreslår att även pågående förfaranden i form av upphandlingar, avtal, samverkan eller samarbeten utan dröjsmål ska anmälas till tillsynsmyndigheten, om 1. förfarandet innebär att en annan aktör kan få del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre, eller annan säkerhetskänslig verksamhet av motsvarande betydelse för Sveriges säkerhet, och 2. förfarandet inte omfattas av ett krav på säkerhetsskyddsavtal enligt 4 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen. Underlåtenhet att göra en anmälan till tillsynsmyndigheten ska kunna leda till sanktionsavgift. Förslaget innebär att de förfaranden som inletts innan lagens ikraftträdande också omfattas av samma krav.

Idag kan tillsynsmyndigheterna utöva tillsyn hos aktörer som verksamhetsutövaren har ingått säkerhetsskyddsavtal med. Utredningen föreslår att verksamhetsutövare ska anmäla pågående förfaranden till tillsynsmyndigheten även om de inte omfattades av krav på säkerhetsskyddsavtal när de ingicks, men som skulle ha gjort det om de inletts idag inom säkerhetskänslig verksamhet. Utredningen föreslår att tillsyn ska kunna ske hos den andra aktören i pågående förfaranden som omfattas av ett krav på säkerhetsskyddsavtal enligt 4 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen eller anmälningsplikt enligt den nya 4 kap. 1 a § säkerhetsskyddslagen. Möjligheten för Säkerhetspolisen och Försvarsmakten att enligt 8 kap. 3 § säkerhetsskyddsförordningen ta över tillsynsansvaret ska utvidgas på motsvarande sätt. Tillsynsmyndigheterna ges därutöver möjlighet att förelägga en verksamhetsutövare att göra en särskild säkerhetsskyddsbedömning och lämplighetsprövning, om ett sådant underlag behövs för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedöma om ett pågående förfarande som omfattas av anmälningsplikten i den nya 4 kap. 1 a § säkerhetsskyddslagen är olämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt. Sådana förelägganden ska få förenas med vite.

¹ Konfidentiell är den näst lägsta graden i en ordning, uppifrån och ner, av kvalificerat hemlig, hemlig, konfidentiell eller begränsat hemlig.

Interimistiska förelägganden vid vite

I utredningen föreslås att föreläggande enligt 4 kap. 12 § eller 6 kap. 6 § säkerhetsskyddslagen, om det finns särskilda skäl, ska få meddelas för tiden till dess att frågan om åtgärder enligt säkerhetsskyddslagen slutligt har avgjorts eller något annat beslutats. För att ett sådant interimistiskt föreläggande ska få meddelas krävs därutöver att åtgärden är proportionerlig. Beslut om interimistiska förelägganden ska gälla omedelbart. En särskild bestämmelse om detta införs i säkerhetsskyddslagen.

Förslaget är tänkt att användas vid situationer där det är fara i dröjsmål och där det krävs omedelbara åtgärder för att frysa en händelseutveckling i syfte att förhindra skada för Sveriges säkerhet.

Eftersökande och tillfälligt omhändertagande av handlingar eller annan egendom samt försegling

Utredningen föreslår att Förvaltningsrätten i Stockholm ska kunna besluta om tvångsåtgärder mot en aktör som har blivit eller som kan antas bli föremål för ett föreläggande eller förbud enligt 4 kap. 11 eller 12 §§ eller 6 kap. 6 § säkerhetsskyddslagen, om åtgärden behövs för att säkerställa ändamålet med föreläggandet eller förbudet. Åtgärden måste vara proportionerlig. Med föreläggande avses i detta sammanhang även interimistiska förelägganden som meddelas med stöd av den föreslagna 6 kap. 7 § säkerhetsskyddslagen. Ett beslut om tvångsåtgärder ska få avse

- eftersökande och tillfälligt omhändertagande av handlingar eller annan egendom,
- försegling av lokal, förvaringsplats eller annat utrymme.

Frågor om tvångsåtgärder ska prövas på ansökan av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheterna ska, om det är fara i dröjsmål, få meddela interimistiska beslut om vissa tvångsåtgärder. Om tillsynsmyndigheten fattar ett sådant beslut ska myndigheten skyndsamt ansöka om beslutade åtgärder hos Förvaltningsrätten i Stockholm. Beslut om nu aktuella åtgärder ska, som utgångspunkt, verkställas av Kronofogdemyndigheten. Om det är fara i dröjsmål eller om det av annat skäl bedöms vara lämpligt får Säkerhetspolisen verkställa beslut om tvångsåtgärder.

Utredningen gör bedömningen att det bör införas nya bestämmelser i säkerhetsskyddsförordningen om att den som ett beslut om tvångsåtgärder gäller och den som i övrigt berörs av verkställigheten av sådana beslut ska få ett bevis över verkställigheten, att beviset ska utfärdas av den som har verkställt åtgärden och vilka uppgifter ett sådant bevis ska innehålla.

Registerkontrollen bör utvidgas till att omfatta fler register och uppgifter

I utredningen föreslås att registerkontrollen utvidgas till att avse fler register och uppgifter än de som omfattas av registerkontrollen i dag. Säkerhetspolisen ska, utöver de uppgifter som får hämtas i dag, även få hämta uppgifter om utländska domar. Säkerhetspolisen ska också få hämta vissa uppgifter som behandlas hos Skatteverket, Tullverket, Kriminalvården, Transportstyrelsen, Migrationsverket och Kronofogdemyndigheten. Uppgifterna ska få hämtas vid registerkontroll avseende samtliga tre säkerhetsklasser (1, 2 och 3) och vid registerkontroll utan placering i säkerhetsklass enligt 3 kap. 15 § säkerhetsskyddslagen.

Utredningen föreslår att det av säkerhetsskyddslagen ska framgå att Säkerhetspolisen vid registerkontroll får hämta uppgifter som behandlas med stöd av Skatteverkets

brottsdatalag, Skatteverkets folkbokföringsdatalag och Tullverkets brottsdatalag. Det ska inte preciseras vilka uppgifter som får lämnas ut och inte. Utredningen föreslår att Skatteverket och Tullverket i samråd med Säkerhetspolisen, ska bedöma vilka uppgifter som Säkerhetspolisen har behov av och avgöra vilka uppgifter som ska lämnas ut. Utredningen föreslår att uppgifter om misstänkt brottslighet i myndigheternas underrättelseverksamhet ska få delges Säkerhetspolisen. Det omfattar underrättelse om personer som inte förekommer i polisens brotts- eller misstankeregister. Vilket värde sådana uppgifter anses ha i det enskilda fallet kan enligt utredningen variera, beroende på hur tillförlitliga uppgifterna är, och detta måste prövas av Säkerhetspolisen och Registerkontrolldelegationen inför ett eventuellt utlämnande i en registerkontroll.

Uppgifter ur Kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område föreslås få lämnas ut. Kriminalvården har underrättelser om intagna och häktade och i undantagsfall om anhöriga och andra personer som de intagna har kontakt med. Frågan om den säkerhetsprövade har familjemedlemmar eller andra personer i sin närhet som är kriminella är något som ska ingå i grundutredningen vid säkerhetsprövning. Sådana uppgifter är, enligt utredningen, av sådan vikt att de även bör kontrolleras vid registerkontroll. Uppgifter om personer som är kopplade till kriminella organisationer, men som inte själva har blivit lagförda eller varit misstänkta för brott är mycket svåra att upptäcka på annat sätt än genom inhämtande av underrättelser.

Uppgifter ur Kriminalvårdens säkerhetsregister ska inte omfattas av förslaget. I säkerhetsregistret finns uppgifter om personer som bedöms utgöra en säkerhetsrisk i Kriminalvårdens verksamhet.

Från Transportstyrelsen föreslås det få hämtas uppgifter om omhändertagande av berusade personer i vägtrafikregistret. Utredningen bedömer att uppgifter om missbruk är av relevans för säkerhetsprövningen eftersom det utgör en sårbarhet och det finns en risk att personer med missbruk inte kan uppvisa den pålitlighet som krävs. Denna typ av uppgift är en så kallad belastande uppgift och omfattas av absolut sekretess. Utredningen föreslår en sekretessbrytande uppgiftsskyldighet för Transportstyrelsen till Säkerhetspolisen i de fall uppgiften begärs ut i ett ärende om registerkontroll enligt 3 kap. säkerhetsskyddslagen.

Uppgifter om medborgarskap och uppgifter som behövs för att bedöma rätten att vistas och arbeta i Sverige föreslås få inhämtas från Migrationsverket. Andra uppgifter i ärenden (till exempel asylgrunder eller andra privata uppgifter) bedöms av utredningen vara för integritetskänsliga att inkluderas i registerkontrollen.

Från Kronofogdemyndigheten bedömer utredningen att uppgifter av störst intresse finns i utsöknings- och indrivningsdatabasen. Sådana uppgifter föreslås få hämtas avseende samtliga säkerhetsklasser. Det gäller uppgifter om skulder, obetalda fordringar, utmätning och skuldsanering.

Från Polismyndigheten föreslås att uppgifter om utländska domar inhämtade via ECRIS och ECRIS-TCN från andra EU-länders kriminalregister samt uppgifter från brottsförebyggande verksamhet enligt brottsdatalagen ska få hämtas.

I utredningen föreslås att registerkontrollen för deltaganden i säkerhetsklass 3 utvidgas till att omfatta uppgifter som behandlas med stöd av polisens brottsdatalag hos

Polismyndigheten. Registerkontrollen enligt 3 kap. 15 § säkerhetsskyddslagen utvidgas på motsvarande sätt.

I dag görs en åtskillnad mellan registerkontrollen för säkerhetsklass 1 och 2 respektive för säkerhetsklass 3. Den stora skillnaden mellan vilka uppgifter som får hämtas om den prövade är att endast sådana uppgifter som behandlas med stöd av polisens brottsdatalog hos Säkerhetspolisen får hämtas vid registerkontroll för säkerhetsklass 3.

Polismyndigheten kan ha mycket belastande information om den prövade i myndighetens underrättelsearbete utan att det kommer till Säkerhetspolisens kännedom. Dessa uppgifter kommer då inte med i registerkontrollen. Vad gäller registerkontrollen för närstående (make eller sambo) till prövade i säkerhetsklass 1 och 2 föreslås den utvidgas till att omfatta motsvarande uppgifter som enligt utredningens förslag ska få hämtas om den prövade.

Bestämmelsen i 3 kap. 17 § säkerhetsskyddslagen föreslås ändras på så sätt att det framgår att den särskilda personutredningen ska omfatta en fördjupad kontroll av ekonomiska förhållanden. Det förtydligas också att den särskilda personutredningen i övrigt ska ha den omfattning som behövs i det enskilda fallet. Kronofogdemyndigheten ska på begäran av Säkerhetspolisen lämna ut vissa uppgifter som förekommer i myndighetens verksamhet med skuldsanering samt betalningsföreläggande och handräckning, om uppgifterna avser en person som förekommer i ett ärende om särskild personutredning enligt 3 kap. säkerhetsskyddslagen.

Förslagens påverkan på den personliga integriteten

Utredningen fastslår att förslagen om att utöka registerkontrollen i huvudsak handlar om uppgifter som kan medföra särskilda integritetsrisker. Merparten av de uppgifter som förslagen rör omfattas av sekretess och tystnadsplikt. Gällande känsliga personuppgifter, uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse och uppgifter om hälsa, sexualliv eller sexuell läggning, kan det inte uteslutas att förslagen kan leda till att sådana uppgifter behandlas. Detta eftersom de myndigheter som Säkerhetspolisen föreslås få hämta uppgifter från, under vissa förutsättningar får behandla sådana uppgifter. Mängden uppgifter som får hämtas avseende varje enskild person som är föremål för registerkontroll utvidgas, enligt utredningen, ganska markant.

Vad gäller antalet kontrollerade personer som kommer att beröras konstaterar utredningen att det handlar om en begränsad personkrets, men ett inte obetydligt antal individer.

Förslagen innebär dock ingen ökning av antal kontrollerade. Utredningen menar att det finns skäl att utgå från att uppgifter som samlas in, vid ett senare tillfälle kan behandlas av Säkerhetspolisen, och vissa andra aktörer, för andra ändamål vilket kan leda till ökad spridning genom att fler får tillgång till dem. Det kan också leda till att uppgifterna behandlas under längre tid än vad som var avsett från början. Behandling för nya ändamål kan därmed medföra ökat intrång i enskildas personliga integritet. Utredningen konstaterar att förslagen kommer att leda till en mer omfattande kartläggning och övervakning av enskilda, vilket innebär ett större intrång i den personliga integriteten. Förslagen har störst effekt för personer i säkerhetsklass 3 och närstående till prövade i säkerhetsklass 1 och 2. Kontroll av ekonomiska förhållanden och av eventuella omhändertaganden görs redan i dag, i varierande omfattning, avseende prövade i säkerhetsklass 1 och 2 inom ramen för den särskilda personutredningen.

Registerkontrollprocessen är utformad på ett sätt som begränsar spridningen av uppgifter. En relevansbedömning görs i ett första led av Säkerhetspolisen, och i ett andra led av Registerkontrolldelegationen vid Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Uppgifter om den prövade får bara lämnas ut om de kan antas vara av betydelse för säkerhetsprövningen. Uppgifter om närstående får bara lämnas ut om det är absolut nödvändigt. Samtycke inhämtas i normalfallet, med undantag för närstående, och den kontrollerade får lämna synpunkter eller dra tillbaka sin anställningsansökan innan utlämning om uppgifterna inte bedömts vara sekretessbelagda mot den kontrollerade själv.

Regeringen har gjort bedömningen att registerkontroll utan krav på samtycke kan utgöra ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Utredningen delar den bedömningen. Registerkontroll kräver som utgångspunkt att den kontrollerade har lämnat sitt samtycke till kontrollen. Kravet på samtycke gäller emellertid inte för närstående och totalförsvarspliktiga som är placerade i säkerhetsklass 3. Utredningen menar vidare att det kan ifrågasättas om ett samtycke som inhämtas under pågående anställning kan anses utgöra ett sådant frivilligt samtycke som avses i regeringsformen. Detta eftersom det är tveksamt om det framstår som ett verkligt alternativ att avstå från kontroll. Det kan också ifrågasättas om ett samtycke till registerkontroll enligt säkerhetsskyddslagen kan anses uppfylla kravet på att det ska röra sig om ett informerat samtycke eftersom den prövade inte får någon fullständig information om vilka uppgifter som kommer att hämtas. Utredningen utgår därmed från att förslagen kan leda till att kontrollerna i större utsträckning än tidigare utgör ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten som aktualiserar grundlagsskyddet i 2 kap. 6 § regeringsformen.

Utredningens bedömning är att förslagen är nödvändiga för att skyddet för Sveriges säkerhet ska kunna upprätthållas, och att de därför utgör en proportionerlig inskränkning av skyddet för den personliga integriteten. Förslagen bedöms också i övrigt vara förenliga med skyddet för den personliga integriteten såsom det kommer till uttryck i regeringsformen, Europakonventionen och EU-stadgan.

Anmälningsskyldighet för säkerhetsprövningsbeslut

Utredningen föreslår att de aktörer som enligt 3 kap. 4 § och 4 a-d §§ säkerhetsskyddslagen ansvarar för säkerhetsprövningen utan dröjsmål ska anmäla vissa säkerhetsprövningsbeslut till Säkerhetspolisen. De säkerhetsprövningsbeslut som omfattas av anmälningsskyldigheten är beslut som fattas under pågående deltagande i säkerhetskänslig verksamhet och som innebär att en person som klarat den inledande säkerhetsprövningen bedöms vara opålitlig från säkerhetssynpunkt. Anmälan ska innehålla grunden för bedömningen. Underlåtenhet att göra en anmälan till Säkerhetspolisen ska kunna leda till sanktionsavgift.

Inhämtande av synpunkter från förvaltningar och bolag

Svarstiden medgav ingen underremittering av ärendet. Stadsledningskontoret har i stället haft remissdialoger om förslagen som berör kommunens verksamheter med representanter för kretslopp och vattenförvaltningen, Göteborgs Hamn, stadsbyggnadsförvaltningen och Göteborg Energi.

I remissdialogen framkom en bred enighet om att förslagen i stort sett är positiva.

Det finns dock behov av vissa förtydliganden, särskilt kring kapitlet Säkerhetsskyddsavtal och anmälningsplikt, eftersom det upplevs som oklart vilka förfaranden som avses i 4 kap. 1 a § 2. och samtliga representanter efterfrågar tydligare definitioner. Det kan förtydligas antingen direkt i lag, förordning eller föreskrifter, eller genom exemplifiering i förarbetena. Därutöver kan ytterligare vägledning behöva lämnas av exempelvis Säkerhetspolisen.

Utvidgningen av registerkontrollen ses som ett steg i rätt riktning, särskilt möjligheten att hämta uppgifter från fler myndigheter som Tullverket, Kronofogden och utländska register. Men det betonas att detta riskerar att skapa tidsfördröjningar i säkerhetsprövningsprocessen, som redan i dag tenderar att vara lång. Det finns också en viss oro för att förslagen kan leda till att färre personer klarar en säkerhetsprövning, vilket i sin tur kan få konsekvenser för personal- och kompetensförsörjningen, särskilt i verksamheter med stort konsultberoende.

En säkerhetsprövning ska klargöra om en person kan antas vara lojal, pålitlig samt utreda eventuella sårbarheter från säkerhetssynpunkt. Förslaget om att vissa säkerhetsprövningsresultat ska anmälas till Säkerhetspolisen avser endast opålitlighet. Förtydligande önskas kring om inte också bedömning av lojalitet och sårbarhet som leder till omprövning av säkerhetsprövningsbeslutet ska anmälas. Det behöver också klargöras om anmälan endast avser befattningar placerade i säkerhetsklass eller även säkerhetsprövning utan inplacering i säkerhetsklass.

Flera förvaltningar/bolag noterar att den ökade administrationen, både initialt och löpande, kommer att kräva mer resurser, särskilt för dokumentation, uppföljning och intern hantering av säkerhetsprövningsärenden. Det uttrycks även viss oro för att integritetsskyddet för individer kan påverkas negativt, särskilt om bedömningar görs på oklara grunder eller baseras på förhållanden som förändrats över tid eller endast är relevanta i en specifik verksamhet.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret ser i huvudsak positivt på föreliggande förslag men ser skäl att lämna synpunkter gällande säkerhetsskyddsavtal och anmälningsplikt, utökade registerkontroller samt säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass.

Vad avser säkerhetsskyddsavtal och anmälningsplikt är stadsledningskontorets bedömning att det finns oklarheter och behov av förtydligande avseende vilka förfaranden som avses i 4 kap. 1 a § 2. Det kan förtydligas antingen direkt i lag, förordning eller föreskrifter, eller genom exemplifiering i förarbetena. Därutöver kan ytterligare vägledning behöva lämnas av exempelvis Säkerhetspolisen.

Av utredningen framgår att den föreslagna anmälningsskyldigheten avseende säkerhetsprövningsbeslut såväl som skyldigheten att anmäla vissa förfaranden kan leda till en administrativ sanktionsavgift. Enligt stadsledningskontorets bedömning behöver ett sådant åläggande vara extra tydligt utformat. Sedan möjligheten att påföra administrativa sanktionsavgifter infördes i säkerhetsskyddslagen har dessa beslut i hög utsträckning varit föremål för rättsliga prövningar. Det skapas i nuläget praxis kring i vilka situationer det är aktuellt att över huvud taget påföra en administrativ sanktionsavgift och om så bedöms vara fallet, hur hög avgiften ska vara samt i vilka situationer det kan vara aktuellt att efterge avgiften helt eller delvis.

I ett flertal domar har sanktionsavgifterna sänkts betydligt med hänsyn till att det inte rört uppsåtliga överträdelser samt att det inte förelegat risk för allvarlig sårbarhet för Sveriges säkerhet. Ett tydligt fokus i nuläget vad avser tillämpningen av säkerhetsskyddslagen är de sanktionsavgifter som beslutas och överklagas. Stadsledningskontorets bedömning är att tillsynsmyndigheterna i första hand bör lämna vägledning i syfte att verksamhetsutövarna ska beredas möjlighet att uppfylla kraven i säkerhetsskyddslagen och först därefter använda sig av förelägganden, eventuellt förenade med viten för att åstadkomma förändring. Sanktionsavgifter bör vara förbehållna de allvarligaste överträdelserna där verksamhetsutövarna inte förändrar sitt beteende.

Förslagen om utökade registerkontroller bedöms stärka skyddet för säkerhetskänslig verksamhet och säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att förslagen kommer att leda till en mer omfattande kartläggning och övervakning av enskilda och ett ökat intrång i den personliga integriteten. Stadsledningskontoret instämmer vidare i att det kan ifrågasättas om ett samtycke till registerkontroll enligt säkerhetsskyddslagen kan anses uppfylla kravet om ett informerat samtycke. Utredningen grundar proportionalitetsbedömningen på behovet av skyddsåtgärder utifrån säkerhetsläget men redogör inte för vilka konsekvenser det får för den enskilde eller vilka alternativa mindre ingripande åtgärder som övervägts. Stadsledningskontoret ser även fortsättningsvis behov av insyn och möjlighet till rättelser av insamlade uppgifter för att Sverige ska leva upp till kraven såsom de uttrycks i EU-stadgan och Europakonventionen. Om förslagen i utredningen, Säkerhetsprövningar, nya bestämmelser (SOU 2024:88) genomförs, bedöms rättssäkerheten för den enskilde stärkas. Stadsledningskontoret välkomnar därför förslagen om utökade registerkontroller givet att dessa förändringar genomförs parallellt.

Vidare är stadsledningskontorets bedömning att utökade registerkontroller också medför en risk för tidsfördröjningar i registerkontrollprocessen, vilket kan påverka verksamhetsutövarns förmåga att tillsätta säkerhetskritiska roller i tid. För att motverka tidsfördröjningar behöver Säkerhetspolisen, Registerkontrolldelegationen och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden säkerställa att tillräckliga resurser finns tillgängliga i samband med att förslagen träder i kraft.

I relation till de skärpningar som sker angående personalsäkerhet bedömer stadsledningskontoret att såväl föreliggande utredning som angränsande utredning brister i att frågan om säkerhetsprövningar utan placering i säkerhetsklass inte utreds. Om förslagen träder i kraft innebär det att både befattningar som är kritiska för kommunens verksamhet samt befattningar i säkerhetsklass omfattar krav på registerkontroll, något som saknas för säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass. Stadsledningskontoret bedömer att avsaknaden riskerar att föra med sig en lucka i lagstiftningen som omfattar personer som i sin befattning får ta del av uppgifter klassade som begränsat hemliga och därigenom har möjlighet att orsaka ringa skada för Sveriges säkerhet. I syfte att säkerställa en enhetlig personalsäkerhetsprocess är stadsledningskontorets bedömning att säkerhetsprövningar utan placering i säkerhetsklass behöver utredas vidare för att ge verksamhetsutövarna vägledning kring vilka verktyg som kan behövas för den kategorin.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Uppdraget

Vårt uppdrag har föranletts av det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget och har syftat till att stärka skyddet för Sveriges säkerhet. Med uttrycket Sveriges säkerhet avses förhållanden av grundläggande betydelse för Sverige. Uttrycket omfattar såväl den yttre säkerheten, till skydd för Sveriges försvarsförmåga, politiska oberoende och territoriella suveränitet, som den inre säkerheten, till skydd för Sveriges demokratiska statsskick. De aktörer (verksamhetsutövare) som bedriver verksamhet som är av betydelse för att upprätthålla Sveriges säkerhet, s.k. säkerhetskänslig verksamhet, omfattas av reglerna i säkerhetsskyddslagen (2018:585). Vilka verksamheter som är av betydelse för Sveriges säkerhet och vad som behöver skyddas påverkas av samhällsutvecklingen och kan alltså förändras över tid.

Det försämrade omvärldsläget ställer särskilt höga krav på de aktörer som ansvarar för viktiga funktioner i samhället, och som löpande träffar avtal med andra aktörer (inte sällan utländska sådana), att vidta åtgärder för att skydda verksamheten. I våra direktiv framhålls emellertid också vikten av att det, i situationer där förhållanden snabbt förändras, finns möjlighet för staten att ingripa för att motverka skada för Sveriges säkerhet. Genom bestämmelsen i 4 kap. 12 § säkerhetsskyddslagen ges tillsynsmyndigheterna på säkerhetsskyddsområdet möjlighet att besluta om förelägganden mot en verksamhetsutövare eller dennes motpart i ett pågående förfarande. I våra direktiv konstateras att vissa förfaranden som kan vara skadliga för Sveriges säkerhet faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde, och att det finns ett behov av att utreda möjligheten för staten att ingripa mot avtalsförhållanden och andra pågående förfaranden som inte omfattas av säkerhetsskyddslagens bestämmelser. Vi har därför fått

i uppdrag att utveckla möjligheten för staten att ingripa i förfaranden som kan vara skadliga för Sveriges säkerhet, i första hand genom en utvidgning av säkerhetsskyddslagens regler.

Vi har också haft i uppdrag att bedöma om det bör införas en möjlighet för enskilda verksamhetsutövare att få ersättning för kostnader som har uppstått vid ett statligt ingripande i ett pågående förfarande, och föreslå ett system med tvångsåtgärder som ska kunna tillämpas vid fara i dröjsmål i samband med förfaranden som kan skada Sveriges säkerhet.

Slutligen har vi haft i uppdrag att göra en översyn av den registerkontroll som görs inom ramen för säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen, och bedöma vilka andra register som skulle kunna vara aktuella att inhämta uppgifter från.

Enligt våra direktiv har vi varit oförhindrade att ta upp närliggande frågor.

Nedan följer en sammanfattande redovisning av våra huvudsakliga bedömningar och förslag.

Statliga ingripanden i förfaranden som kan vara skadliga för Sveriges säkerhet

Förbättrade möjligheter att upptäcka och ingripa mot pågående förfaranden som är olämpliga från säkerhetsskyddssynpunkt

Möjligheten att ingripa under ett pågående förfarande utvidgas

Förfaranden som innebär att utomstående aktörer får del av säkerhetskänslig verksamhet utgör en uppenbar säkerhetsrisk och regleras därför särskilt i 4 kap. säkerhetsskyddslagen. Vissa förfaranden omfattas emellertid inte av regleringen, och därmed inte heller av ingripandemöjligheten i 12 §. Det handlar om förfaranden som har inletts före den 1 december 2021 (när regelverket trädde i kraft) och förfaranden som har inletts innan verksamheten blivit säkerhetskänslig. Begränsningen av tillämpningsområdet för 12 § innebär att tillsynsmyndigheternas befogenheter att ingripa mot pågående förfaranden varierar beroende på när och under vilka förutsättningar förfarandet inleddes. Detta framstår, mot bakgrund av det säkerhetspolitiska läget och lagstiftningens skyddsintresse, inte som en godtagbar ordning. Avgörande för vilka åtgärder som ska vidtas i en situation där

ett förfarande kan skada Sveriges säkerhet måste i stället, enligt vår bedömning, vara vad som gäller när frågan om ett ingripande aktualiseras. Vi föreslår därför att tillämpningsområdet för ingripandemöjligheten i 12 § ska utvidgas. Förslaget innebär att tillsynsmyndigheterna ges möjlighet att ingripa mot sådana förfaranden som omfattas av bestämmelsen oavsett när förfarandet har inletts och även om förfarandet har inletts innan verksamheten blivit säkerhetskänslig. Detta är i grunden inte något nytt eftersom de grundläggande kraven i 2 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen, som gäller för alla som bedriver säkerhetskänslig verksamhet, innebär att verksamhetsutövare har en skyldighet att vid varje givet tillfälle reagera och vidta relevanta åtgärder för att skydda verksamheten.

En särskild anmälningssplikt för vissa förfaranden

I 4 kap. säkerhetsskyddslagen finns bestämmelser som ställer krav på att verksamhetsutövare ska ingå säkerhetsskyddsavtal inför förfaranden som innebär att utomstående involveras i den säkerhetskänsliga verksamheten. Verksamhetsutövaren ska även göra en särskild säkerhetsskyddsbedömning och pröva lämpligheten av sådana förfaranden. Det uppställs också krav på att verksamhetsutövaren, under tiden som förfarandet pågår, ska kontrollera att motparten följer säkerhetsskyddsavtalet och vidta relevanta åtgärder när sådana behövs.

Äldre förfaranden och förfaranden som har inletts innan verksamheten blivit säkerhetskänslig omfattas inte av de särskilda krav som uppställs i 4 kap. säkerhetsskyddslagen. Även vid sådana förfaranden ska verksamheten skyddas. Vi bedömer emellertid att dessa förfaranden kan vara förenade med särskilda risker. Detta eftersom det (fortfarande) finns kunskapsbrister hos många verksamhetsutövare och att det – till skillnad från vad som gäller vid förfaranden som omfattas av ett krav på säkerhetsskyddsavtal – inte finns något uttryckligt krav på att verksamhetsutövaren ska pröva lämpligheten av förfarandet, eller göra uppföljningar och vidta relevanta åtgärder under tiden som förfarandet pågår.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer vi att utvidgningen av ingripandemöjligheten i 12 § bör kompletteras med åtgärder som förbättrar möjligheterna för tillsynsmyndigheterna att upptäcka

förfaranden som är olämpliga från säkerhetsskyddssynpunkt, och som kan bidra till att öka medvetenheten om riskerna med förfarandena hos verksamhetsutövarna. Vi föreslår därför att det ska införas en särskild anmälningsplikt för pågående förfaranden som hade omfattats av 4 kap. säkerhetsskyddslagen om de hade inletts inom ramen för en säkerhetskänslig verksamhet i dag.

Vi föreslår att underlåtenhet att göra en anmälan till tillsynsmyndigheten ska kunna leda till sanktionsavgift.

Det kan finnas behov av ett nytt rättsligt verktyg för att kunna avvärja eller stoppa säkerhetshotande förfaranden och andra aktiviteter

Vi har under arbetet med utredningen kunnat konstaterat att det finns andra avtalsförhållanden och förfaranden, än sådana som regleras i säkerhetsskyddslagen, som skulle kunna vara skadliga för Sveriges säkerhet och som inte fångas upp genom befintlig eller planerad lagstiftning. Det kan t.ex. inte uteslutas att det finns äldre investeringar som har lett till att olämpliga aktörer har skaffat sig inflytande i säkerhetskänslig verksamhet, och som staten i dag inte kan ingripa mot. Det kan också finnas avtalsförhållanden och andra liknande förfaranden som är skadliga för Sveriges säkerhet men som inte har någon direkt eller tydlig koppling till skyddsvärda tillgångar, och som därför inte kan inordnas under de befintliga regelverk som ska skydda svenska säkerhetsintressen. Riskerna med sådana – mer fristående – säkerhetshotande aktiviteter har uppmärksammats i Norge, och föranlett införandet av en särskild bestämmelse som är tänkt att fungera som en säkerhetsventil när det inte finns någon annan rättslig grund för att förhindra en aktivitet som innebär en risk för nationella säkerhetsintressen. Vi anser att det finns anledning att överväga om ett liknande rättsligt verktyg, som alltså skulle göra det möjligt för staten att ingripa mot avtal och andra pågående förfaranden som innebär risker för Sveriges säkerhet och som inte har kunnat förutses eller inordnas under något särskilt regelverk, bör införas i svensk rätt. Frågan har emellertid varit för omfattande för att kunna hanteras inom ramen för vårt uppdrag.

Ersättning vid statliga ingripanden i pågående förfaranden

Ingripanden under pågående förfaranden med stöd av 4 kap. 12 § säkerhetsskyddslagen kan innebära inskränkningar i egendomsskyddet och näringsfriheten. Det finns emellertid ingen grundlagsstadgad rätt till ersättning vid inskränkningar av det nu aktuella slaget. Utgångspunkten i svensk rätt är i stället att inskränkningar i egendomsskyddet som har sin grund i säkerhetsskäl inte medför rätt till ersättning. Någon ovillkorlig rätt till ersättning vid inskränkningar av egendomsskyddet följer inte heller av Europakonventionens¹ bestämmelser. Det är vår bedömning att omständigheterna vid ingripanden med stöd av 12 §, även efter den utvidgning av bestämmelsens tillämpningsområde som vi föreslår, endast i särpräglade undantagsfall kommer att vara sådana att det framstår som orimligt att verksamhetsutövaren ensam ska stå för hela kostnaden för åtgärden. Ingripanden som leder till att ett förfarande måste avslutas helt, vilket bör vara de beslut som får störst ekonomiska konsekvenser för de berörda aktörerna, bedöms även fortsättningsvis bli oerhört sällsynta.

En ersättningsbestämmelse skulle kunna fånga upp undantagsfallen. Det skulle emellertid vara mycket svårt att ringa in de specifika situationerna innan de uppkommer och ersättningsbestämmelsen skulle därför med nödvändighet bli mycket allmänt hållen. Vi bedömer att en sådan regel skulle bli svårtillämpad, och i alltför stor utsträckning skulle överlämna bedömningen av i vilka situationer ersättning ska ges till tillämparen. Införandet av en sådan bestämmelse skulle också innebära ett avsteg från gällande ordning där det i regel saknas särskild rätt till ersättning vid ingripanden som sker på grund av säkerhetsskäl, även om ingreppen är mycket betungande för enskilda. Med hänsyn till detta, och att ersättningsrätt i vissa särskilda undantagssituationer kan följa av allmänna principer, har vi gjort bedömningen att det inte bör införas särskilda bestämmelser om ersättning i säkerhetsskyddslagen. Vi lämnar därför inte något sådant förslag.

¹ Den europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Nya bestämmelser om åtgärder vid fara i dröjsmål

Det finns ett behov av att kunna vidta omedelbara åtgärder

Tillsynsmyndigheterna på säkerhetsskyddsområdet har getts kraftfulla verktyg för att säkerställa säkerhetsskyddslagens efterlevnad och för att förhindra skada för Sveriges säkerhet när utomstående aktörer kan få del av säkerhetskänslig verksamhet. Det kan emellertid inte uteslutas att det kan uppstå situationer där det av olika anledningar är fara i dröjsmål, och där det krävs omedelbara åtgärder för att frysa en händelseutveckling. I sådana situationer bedöms de verktyg som tillsynsmyndigheterna har att tillgå i dag inte vara tillräckligt effektiva. Vi menar därför att det finns ett behov av nya bestämmelser som möjliggör omedelbara åtgärder inom ramen för tillsynsärenden enligt säkerhetsskyddslagen.

Interimistiska förelägganden

Vi föreslår att tillsynsmyndigheterna ska ges möjlighet att meddela interimistiska förelägganden. Förslaget innebär att förelägganden under pågående förfaranden enligt 4 kap. 12 § säkerhetsskyddslagen och åtgärdsförelägganden enligt 6 kap. 6 § säkerhetsskyddslagen ska få meddelas för tiden till dess att frågan om åtgärder enligt nämnda bestämmelser slutligt har avgjorts eller något annat beslutats, om det finns särskilda skäl. Åtgärden måste dessutom vara proportionerlig.

Tvångsåtgärder

Vi föreslår att det införs ett system med tvångsåtgärder i säkerhetsskyddslagen. Förslaget innebär att Förvaltningsrätten i Stockholm, efter ansökan från tillsynsmyndigheten, ska kunna besluta om tvångsåtgärder mot en aktör som har blivit eller som kan antas bli föremål för ett föreläggande eller förbud enligt 4 kap. 11 eller 12 § eller 6 kap. 6 § säkerhetsskyddslagen, om åtgärden behövs för att säkerställa ändamålet med föreläggandet eller förbudet. Åtgärden måste dessutom vara proportionerlig.

Ett beslut om tvångsåtgärder ska få avse eftersökande och tillfälligt omhändertagande av handlingar eller annan egendom, eller försegling av lokal, förvaringsplats eller annat utrymme.

Tillsynsmyndigheterna föreslås få meddela interimistiska beslut om vissa tvångsåtgärder, om det är fara i dröjsmål. Om tillsynsmyndigheten fattar ett sådant beslut ska myndigheten skyndsamt ansöka om beslutade åtgärder hos Förvaltningsrätten i Stockholm. Görs inte någon ansökan eller avslår förvaltningsrätten ansökan ska vidtagna åtgärder återgå.

Registerkontroll vid säkerhetsprövning enligt säkerhetsskyddslagen

Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge ställer högre krav på säkerhetsprövningen av personal

Den säkerhetshotande verksamhet som bedrivs mot Sverige har de senaste åren breddats och blivit alltmer komplex. Något som i dag är extra påtagligt är säkerhetshotet från främmande makt, som använder sig av alltmer offensiva metoder för att bl.a. stjäla information och kunskap. Ett exempel på detta är användandet av möjliggörare för att infiltrera den offentliga verksamheten. Det allvarliga säkerhetspolitiska läget gör det än mer viktigt att skydda säkerhetskänslig verksamhet. En del av skyddet för sådan verksamhet är den säkerhetsprövning som enligt säkerhetsskyddslagen ska göras av personer som genom anställning eller på annat sätt ska delta i säkerhetskänslig verksamhet. Säkerhetsprövningen innefattar olika moment, däribland – i vissa fall – en registerkontroll. Vi bedömer att registerkontrollen skulle kunna bli mer effektiv och ändamålsenlig om den utvidgas till att omfatta fler register och uppgifter än de som omfattas av kontrollen i dag.

Fler uppgifter ska få hämtas vid registerkontroll

Vi föreslår att Säkerhetspolisen vid registerkontroll, utöver de uppgifter som får hämtas i dag, även ska få hämta uppgifter om utländska domar, uppgifter som behandlas i Skatteverkets och Tullverkets brottsbekämpande verksamheter, uppgifter som behandlas i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet, vissa uppgifter som behandlas hos Kriminalvården, uppgifter om omhändertaganden enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m.m., vissa

uppgifter som behandlas hos Migrationsverket och uppgifter som behandlas i Kronofogdemyndighetens utsöknings- och indrivningsverksamhet.

Nämnda uppgifter föreslås få hämtas vid registerkontroll för säkerhetsklass 1, 2 och 3, och vid registerkontroll utan föregående placering i säkerhetsklass enligt 3 kap. 15 § säkerhetsskyddslagen.

Vid registerkontroll för säkerhetsklass 1 och 2 får uppgifter hämtas om den prövades närstående (make, maka eller sambo). Vi föreslår att registerkontrollen avseende närstående till prövade i säkerhetsklass 1 och 2 ska utvidgas på motsvarande sätt som för den prövade.

Vi föreslår också att uppgifter som behandlas hos Polismyndigheten, som i dag enbart får hämtas vid registerkontroll för säkerhetsklass 1 och 2, ska få hämtas även vid registerkontroll för säkerhetsklass 3, och vid registerkontroll enligt 3 kap. 15 § säkerhetsskyddslagen.

Vissa säkerhetsprövningsbeslut ska anmälas till Säkerhetspolisen

Säkerhetsprövningen enligt säkerhetsskyddslagen är kopplad till en viss anställning eller ett visst deltagande i verksamhet. En person kan därför bli föremål för säkerhetsprövning hos flera olika aktörer. Den information som har framkommit vid en säkerhetsprövning kan vara av betydelse även vid säkerhetsprövning för ett annat deltagande. Möjligheterna för de aktörer som ansvarar för säkerhetsprövningen att ta reda på om den prövade tidigare har bedömts utgöra en säkerhetsrisk och omständigheterna som legat till grund för den bedömningen är emellertid klart begränsade eftersom det inte sker någon registrering av säkerhetsprövningsbeslut på central nivå. Vi föreslår därför att vissa säkerhetsprövningsbeslut som innebär att en person inte har klarat säkerhetsprövningen, ska anmälas till Säkerhetspolisen. Förslaget innebär att uppgifterna kommer att kunna hämtas vid registerkontroll avseende samtliga tre säkerhetsklasser.

Vi föreslår att underlåtenhet att göra en anmälan till Säkerhetspolisen ska kunna leda till sanktionsavgift.

Konsekvenser av våra förslag

Våra förslag innebär att tillsynsmyndigheterna på säkerhetsskyddsområdet ges bättre förutsättningar att upptäcka och ingripa mot förfaranden som är olämpliga från säkerhetsskyddssynpunkt, och att vidta omedelbara åtgärder för att förhindra skada för Sveriges säkerhet. Förslagen om en utvidgad registerkontroll ger bättre förutsättningar att identifiera sårbarheter och andra förhållanden som är av betydelse för bedömningen av om en person är pålitlig från säkerhetssynpunkt, och förhindra att personer som av olika skäl utgör säkerhetsrisker deltar i säkerhetskänslig verksamhet. Förslagen bedöms därigenom bidra till att stärka skyddet för Sveriges säkerhet.

Förslaget om en särskild anmälningsplikt för vissa förfaranden bedöms leda till en ökad arbetsbelastning för merparten av tillsynsmyndigheterna. För att förslaget ska få önskad effekt bör detta finansieras genom tillfälligt ökade anslag. Förslagen om att utvidga registerkontrollen kommer att leda till kostnader för Säkerhetspolisen och de myndigheter som Säkerhetspolisen ska få hämta uppgifter från och genom. Storleken på kostnaderna är i första hand beroende av vilka tekniska lösningar som förslagen kräver, och frågan behöver utredas vidare i samband med den fortsatta beredningen av vårt betänkande. Vår bedömning är emellertid att förslagen kommer att leda till kostnader som inte ryms inom befintliga ramar. Övriga kostnader som våra förslag medför är marginella och bedöms vara sådana att de kan hanteras inom ramen för tillgängliga medel.

Datum: 2025-08-18

Ärendenummer: SLK-2025-00622

Justitiedepartementet

Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: ju.L4@regeringskansliet.se

Diarienummer: Ju2025/00915

Göteborgs Stads yttrande över Remiss från Justitiedepartementet Säkerhetsskyddslagen - ytterligare kompletteringar (SOU 2025:42)

Göteborgs Stad ser i huvudsak positivt på förslaget men ser skäl att lämna synpunkter gällande säkerhetsskyddsavtal och anmälningsskydd, utökade registerkontroller samt säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass.

Vad avser säkerhetsskyddsavtal och anmälningsskydd är Göteborgs Stads bedömning att det finns oklarheter och behov av förtydligande avseende vilka förfaranden som avses i 4 kap. 1 a § 2. Det kan förtydligas antingen direkt i lag, förordning eller föreskrifter, eller genom exemplifiering i förarbetena. Därutöver kan ytterligare vägledning behöva lämnas av exempelvis Säkerhetspolisen.

Av utredningen framgår att den föreslagna anmälningsskyldigheten avseende säkerhetsprövningsbeslut såväl som skyldigheten att anmäla vissa förfaranden kan leda till en administrativ sanktionsavgift. Enligt Göteborgs Stads bedömning behöver ett sådant åläggande vara extra tydligt utformat. Sedan möjligheten att påföra administrativa sanktionsavgifter infördes i säkerhetsskyddslagen har dessa beslut i hög utsträckning varit föremål för rättsliga prövningar. Det skapas i nuläget praxis kring i vilka situationer det är aktuellt att över huvud taget påföra en administrativ sanktionsavgift och om så bedöms vara fallet, hur hög avgiften ska vara samt i vilka situationer det kan vara aktuellt att efterge avgiften helt eller delvis. I ett flertal domar har sanktionsavgifterna sänkts betydligt med hänsyn till att det inte rört uppsåtliga överträdelser samt att det inte funnits risk för allvarlig sårbarhet för Sveriges säkerhet. Ett tydligt fokus i nuläget vad avser tillämpningen av säkerhetsskyddslagen är de sanktionsavgifter som beslutas och överklagas. Göteborgs Stads bedömning är att tillsynsmyndigheterna i första hand bör lämna vägledning i syfte att verksamhetsutövarna ska beredas möjlighet att uppfylla kraven i säkerhetsskyddslagen och först därefter använda sig av förelägganden, eventuellt förenade med viten för att åstadkomma förändring. Sanktionsavgifter bör vara förbehållna de allvarligaste överträdelserna där verksamhetsutövarna inte förändrar sitt beteende.

Förslagen om utökade registerkontroller bedöms stärka skyddet för säkerhetskänslig verksamhet och säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att förslagen kommer att leda till en mer omfattande kartläggning och övervakning av enskilda och ett ökat intrång i den personliga integriteten. Göteborgs Stad instämmer vidare i att det kan ifrågasättas om ett samtycke till registerkontroll enligt säkerhetsskyddslagen kan anses uppfylla kravet om ett informerat samtycke.

Utredningen grundar proportionalitetsbedömningen på behovet av skyddsåtgärder utifrån säkerhetsläget men redogör inte för vilka konsekvenser det får för den enskilde eller vilka alternativa mindre ingripande åtgärder som övervägts. Göteborgs Stad ser även fortsättningsvis behov av insyn och möjlighet till rättelser av insamlade uppgifter för att Sverige ska leva upp till kraven såsom de uttrycks i EU-stadgan och Europakonventionen. Om förslagen i utredningen, Säkerhetsprövningar, nya bestämmelser (SOU 2024:88) genomförs, bedöms rättssäkerheten för den enskilde stärkas. Göteborgs Stad välkomnar därför förslagen om utökade registerkontroller givet att dessa förändringar genomförs parallellt.

Vidare är Göteborgs Stads bedömning att utökade registerkontroller också medför en risk för tidsfördröjningar i registerkontrollprocessen, vilket kan påverka verksamhetsutövarns förmåga att tillsätta säkerhetskritiska roller i tid. För att motverka tidsfördröjningar behöver Säkerhetspolisen, Registerkontrolldelegationen och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden säkerställa att tillräckliga resurser finns tillgängliga i samband med att förslagen träder i kraft.

I relation till de skärpningar som sker angående personalsäkerhet bedömer Göteborgs Stad att såväl föreliggande utredning som angränsande utredning brister i att frågan om säkerhetsprövningar utan placering i säkerhetsklass inte utreds. Om förslagen träder i kraft innebär det att både befattningar som är kritiska för kommunens verksamhet samt befattningar i säkerhetsklass omfattar krav på registerkontroll, något som saknas för säkerhetsprövning utan placering i säkerhetsklass. Göteborgs Stad bedömer att avsaknaden riskerar att föra med sig en lucka i lagstiftningen som omfattar personer som i sin befattning får ta del av uppgifter klassade som begränsat hemliga och därigenom har möjlighet att orsaka ringa skada för Sveriges säkerhet. I syfte att säkerställa en enhetlig personalsäkerhetsprocess är Göteborgs Stads bedömning att säkerhetsprövningar utan placering i säkerhetsklass behöver utredas vidare för att ge verksamhetsutövarna vägledning kring vilka verktyg som kan behövas för den kategorin.

Göteborgs kommunstyrelse